

Hoe zeggen we wat waar? Het wordt in kaart gebracht door de makers van de *Atlas van het dialect in Vlaanderen* (2021) en de *Atlas van het dialect in Nederland*, waaraan nog gewerkt wordt.

Kindergriezels

✍ Veronique De Tier en Marc van Oostendorp
 📖 Stijn Fabri en Steven Theunis

Als ouders hun kinderen vroeger bang wilden maken, haalden ze er soms een 'kinderschrik' bij: een angstaanjagende figuur die zou straffen als je niet voor het donker thuiskwam, te dicht bij het water liep of op een andere manier ongehoorzaam was. Zelfs Sinterklaas en Piet fungeerden oorspronkelijk als kinderschrik (denk aan de roe, en de zak naar Spanje), maar die twee zijn inmiddels vooral kindervrienden. Dreigen met een kinderschrik wordt nu pedagogisch niet meer verantwoord gevonden, maar vroeger had je een bont gezelschap.

De namen komen uit historisch dialectonderzoek.

Wolven

De *weerwolf* is algemeen bekend, maar maakte vooral in Limburg kinderen bang. *Weer* betekent 'man'. In Veurne-Ambacht in West-Vlaanderen is het de *berewolf* die kinderen de stuipen op het lijf jaagt.

Honden

Overall in de Lage Landen liepen hondachtige griezels met rammelende kettingen, die op je rug sprongen en daar de hele nacht bleven zitten. Hun namen: *flodder* (Noord-Brabant en Zuid-Holland), de *ossaard* (Gelderland, Zeeuws- en Oost-Vlaanderen), de *roeschaard* (West-Vlaanderen) en *kludde*, *klurre* of *kledden*, die steeds 'kludde, kludde' riep (aan de Schelde en de Dender). Soms vermomden ze zich als een paard, een stier of een konijn. Waar hun namen vandaan komen, is niet duidelijk.

Watergeesten

Watergeesten hadden vaak een haak bij zich, zoals de West-Vlaamse en Zeeuwse *Jan Haak* en *Pietje* of *Pier Haak* en de West-Vlaamse *Kalle* en *Kolle* met *de haak*. Ook de *duivel* is soms een watergeest die kinderen schrik aanjaagt met namen als *Heintje Pik*, *Hansje Pik* (Friesland), *Joosje* of *Hoosje Pik* (Zeeland) of *Heintjevaar* (Waddenzee), die je aan je enkels de zee in trekt. Dat *vaar* betekent 'schrik' en *pik* verwijst naar de zeis van de duivel.

Tien tenen en elf ribben

Tientoon-elfrib is de geest van de Friese koning Radboud, een monster met de kop van een snoek met scherpe tanden op een mensenromp met schubben en vinnen. West-Friese kinderen werden ervoor gewaarschuwd. Op Texel heette hij kort *tientoon*.

Koets

Oost- en Zeeuws-Vlaamse kinderen die niet op tijd thuiskwamen, werden meegenomen in de *bloedkaros*, *boekaros*, *bloedkoets* of *bloedchaise*. Hun tenen werden afgesneden, ze werden gedood en hun bloed werd aangeboden aan de koningin van Engeland, die er volgens de legende in baadde.

Boe!

De *boeman* – hier en daar *boesman* of *boeskerel* genoemd – was, vooral in Midden- en Zuid-Nederland, de bekendste kinderschrik. *Boe(s)* is afgeleid van het werkwoord *boezen*: ‘stommelen, lawaai maken’. De -s is misschien weggefallen onder invloed van de bekende uitroep *boe*.

Tenensnijders

Blootsvoets lopen of in het koren lopen was gevaarlijk. *Tenensnijders*, *tenennijpers* en *tenenpaters* waren in Zeeland, Antwerpen en Vlaams-Brabant korengeesten die bij kinderen met blote voeten een teen afsneden om hun bloed te drinken. Andere namen voor de korengeest waren *bloedzuiper* en *-zuiger* en *bloed-* of *korenater*, vooral in Antwerpen.

Gebulder

Iedereen kent *bullebak* wel in de betekenis ‘vervelende kerel’, maar als watergeest was hij vooral bekend in Midden-Nederland: *bullen* betekent ‘bulderen’. In Frans-Vlaanderen trekt de vergelijkbare *beulman* je de put in.

Tongensnijders

De Zeeuwse *tongensnijders* hadden kinderen in het vizier die te veel praatten.

